

ŪKININKAS

::: SAVAITINIS „AIDO“ PRIEDAS ŪKININKAMS :::

Kooperatinė bendrovė — gyvenimo mokykla

Kooperatinių bendrovių tikslas yra ne vien aptarnauti savo narius ūkiškais dalykais, bet dar ir lavinti juos visuomeniškai, ekonomiškai ir morališkai. Vartotojų bendrovė parūpina savo nariams teisinga kaina ir geros rūšies įvairių prekių; žemės ūkio bendrovės supirkinėja iš ūkininkų geromis kainomis žemės ūkio gaminius; perdirbimo bendrovės (pvz., pieninės) perdirba narių ūkio produktus į vertingesnius, geresnius ir lengviau parduodamus produktus; kredito bendrovės parūpina savo nariams reikalingo ir pigaus kredito.

Tai vis labai reikalingi ir naudingi ūkininkams kooperatinių bendrovių patarnavimai. Bet tai dar ne viskas, ką kooperacija žmonėms gali duoti. Be grynai ūkiškų patarnavimų, kooperatinės bendrovės, kaip idealistinės organizacijos, neturinčios pasipelnijimo tikslų, dar auklėja ir moko žmones — narius gyventi ir plačiau gyvenimą pažinti. Pirmiausia moko ūkiškai ir praktiškai galvoti, organizuotai veikti ir bendrų tikslų siekti; moko, pav., paprastą ūkininką, niekad kitu verslu neužsiimantį, vesti ir tvarkyti kokią nors įmonę (krautuve, pieninė, banką ir kit), surasti pirkimo ir pardavimo geresnę rinką, parinkti gabius ir tinkamus žmones įmonės reikalams tvarkyti. Bendrovė moko ir skatina taupyti, tvarką palaikyti ir parengti ūkininkavimo planų ateičiai, pagal kurį siekiama užsibrėžto tikslo. Ugdo taip pat žmogų ir morališkai: pareigos pajautimą, sąžiningumą, patvarumą, sugebėjimą nenusiminti dėl ištiktų nepasisekimų, solidarumą kovoje dėl visų gerovės; pratina rūpintis ne vien savim, bet ir kitų reikalais; atratina meluoti ir sukčiauti prekybiniuose santykiuose. Vadinasi, kooperatinė bendrovė ugdo žmonių moralines vertybes, kurios gyvenimo kovoje dėl geresnės visų buities ypatingai reikalingos. Todėl kooperatinė bendrovė ir yra plačiųjų sluoksnių, sujungtų kooperacijos idėja, praktiška gyvenimo mokykla, nes moko ne teoretiškai, bet gyvais, iš kasdienio gyvenimo paimtais pavyzdžiais.

Yra žinoma, kad gali būti ir aukštus mokslus baigęs, bet jei gyvenimo nepatyręs, tai lengvai gali suklypti ir skaudžiai gyvenimu nusivilti. Juo labiau tas pats galima pasakyti apie mūsų ūkininkus, kurie ne tik aukštojo mokslo, bet ir aukštesnio ar net pradžios mokslo nėra išėję ir dažnai platesniu gyvenimu, be savo žemės ūkio, visiškai nesidomi.

Jiems kooperatinė bendrovė ir aktyvus joje dalyvavimas kaip tik ir yra nemo-kama, lengvai prieinama ir praktiška platesnio gyvenimo mokykla.

Įsirašęs bendrovės nariu, susiduri ir susitinki su daugiau žmonių, pasidalini su jais savo mintimis, bendrovės narių susirinkimuose mokaisi, kaip reikia elgtis žmonėse, pranti viešai pareikšti tuo ar kitu klausimu savo nuomonę, mokais balsuoti ir rinkti bei būti renkamas. Gali taip pat būti išrinktas į bendrovės vadovybę, kur gali išmokti dar daugiau naudingų dalykų: vesti ir tvarkyti krautuve, pieninę ar kooperatinį bankelį. Žodžiu, per kooperatinę bendrovę kiekvienas gali paregėti ir pažinti žmonių reikalus ir platesnį pasaulį, o pažinęs gali turėti ir sau daugiau naudos ir visuomenei.

Kai atsirado pirmosios mūsų krašte kooperatinės bendrovės, tai dauguma mūsų žmonių šaipėsi, sakydami: tai ne mums jas tvarkyti. Ot žydėlis, tai jau tam sutvertas, o mes tik arti mokame. — Ką gi, argi mūsų žmonės ne iš tokio pačio molio, kad negalėtų nieko padaryti? O, nei! Ištisos metų eilės praktika parodė, kad ir mūsų žmonės, paimiti stačiai nuo plūgo ir pastatyti prie kokios nors kooperatinės įmonės, jei tik yra sąžiningi, puikiai savo pareigas

atlieka. Kad taip yra, tai rodo gerai veikia mūsų kooperatyvai ir pieninės. Pasirodė, kad lietuvis, nors ir mažamokslis, sugeba puikiai organizuotą ir atsakomą bei rimtą darbą dirbti.

Taigi, nuomonė, esą, mūsų žmogus negalys ar nesugebės tvarkyti kokios nors įmonės, jau sugriauta. Todėl dabar juo labiau reikia visiems burtis į kooperatines bendroves, į tas praktiškas gyvenimo mokyklas ir bendromis jėgomis statyti savo ūkininkų gerbūvio rūmus. Juo labiau reikia visiems kooperatinių bendrovių (žinoma, savų) nariams rašyti, kad netekus visų kultūrinio pobūdžio savų draugijų, kooperatinė bendrovė pasiliko vienintelė kaimo organizacija, į kurią durys visiems atviros. Kooperatinė bendrovė, tai pigiausia mokykla, kurion privalo įstoti visi mūsų ūkininkai ir joje mokytis, lavintis, ir per kooperaciją siekti geresnio gyvenimo. Tik žiūrėkite: kur tik yra kooperatyvai, ten ir judėjimas gyvesnis, ten ir tie patys žmonės, kurie yra bendrovės nariais, yra šviesesni, gyvesni, apsuksesni, daugiau nusimana, nesileidžia savęs nei apgauti, nei apdumti.

Toks gali būti ir kiekvienas mūsų ūkininkas, jei įsirašys į kooperatinę bendrovę — gyvenimo mokyklą.

Agr. M. K.

ŪKIŠKOS NAUJIENOS

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Kooperatyvų centras

Mūsų skaitytojai dažnai užtinka šioje vietoje įvairių žinių apie Lietuvį. Kas jis yra ir kokia jo reikšmė Lietuvos žemės ūkyje? Lietuvis tai yra kooperatinė sąjunga, tai žemės ūkio kooperatyvų sąjunga. Jis yra visų vartotojų ir žemės ūkio bendrovių centras. Visi Lietuvos valstybės kooperatyvai — vartotojų bendrovės ir žemės ūkio kooperatyvai priklauso prie Lietuvos kaip nariai. Prie šių visų kooperatyvų priklauso 21.000 narių, o su šeimomis daugiau kaip 100.000 asmenų. Lietuvis, kaip tų kooperatyvų centras sąjunga — įsikūrė 1923 m. Vyriausias jo organizatorius buvo ilgametis jo pirmininkas J. Tūbe-

lis. Pradžioje Lietuvis dirbo daugiau kultūrinį žemės ūkio darbą, platino veislinius gyvulius, laikė agronomus, kurie mokė ūkininkus geriau ūkininkauti, steigė pienines, leido žemės ūkio klausimams nagrinėti laikraštį. Laikui bėgant įsikūrė Žemės ūkio Rūmai, kurie Liektūkio varomą žemės ūkio kultūrinį darbą paėmė savo žinion. Vėliau įsikūrė ir Pienocentras, kuris perėmė iš Lietuvos visą pienines. Tokiu būdu Lietuviiui liko tikslai kooperatyvai, kuriais jis dabar ir rūpinasi. Jis pirmiausia parūpina pačiomis geriausiomis sąlygomis reikalingas kooperatyvams prekes. Vadinasi, visas prekes kooperatyvai ima iš Lietuvos. Be to, Lietuvis superka nuo ūkininkų geriausiomis kainomis žemės ūkio gaminius, ypač javus ir linus,

bulves ir kitas sėklas, išskyrus gyvulius, sviestą, kiaušinius ir vaisius. Prekiaudamas su kooperatyvais ir ūkininkais, Lietūkis didelio pelno neieško. Jo pelną sudaro tiksliai 1% nuo apyvartos. Dėl to Lietūkis parūpina pigiausiomis kainomis įvairiausių prekių ir superka nuo jų brangiausiomis kainomis minėtus gaminius. Lietūkis užsiima prekių eksportu ir importu iš užsienio. Šį darbą varydamas, Lietūkis pirmiausia stengiasi, kad užsienis gautų kuo geriausias prekes, kad Lietuvos valstybės vardas, kaip žemės ūkio produktų gamintojos, visur kiltų, gerėtų, kad tos prekės išstumtų kitų valstybių prekes, jas nukonkurėtų. To siekdamas, Lietuvos ūkininkams duoda nurodymus instruktuoja, kaip jie turi geriau gaminti, perdirbti įvairius produktus. Be to, parūpina jiems gerą sėklą, organizuoja valymo punktus ir vartoja kitas priemones, kuriomis galima pakelti gaminių rūšį.

Varydamas veiklą su užsieniu — visu pasauliu prekybą, Lietūkis turi visuose dideliuose Europos ir užjūrio prekybos centruose savus atstovus, o New Yorke net specialią prekybą bendrovę, per kurią perkama Amerikoje ir parduodama į Ameriką už didelės sumas įvairiai gaminius.

Lietūkių veikla ir prekybos apyvarta kasmet didėja, auga ir plinta. Šiomet, pavyzdžiui, žymiai pakilo žemės ūkio gaminių supirkimas iš ūkininkų, o taip gi ūkininkų įpirkimas Lietūkyje. Iki galo metų už eksportuotus žemės ūkio gaminius bus gauta apie 30 milijonų litų, o ūkininkams bus išmokėta už iš jų superkamus eksportui ir vidaus rinkai gaminius daugiau kaip 50 milijonų litų. Per pirmuosius 8 šių metų mėnesius padaryta 73 milijonai litų apyvartos, o per visus metus apyvarta pasieks iki 100 milijonų litų. Prie stambiausių apyvartų priskiriama prekyba mašinomis (4¹/₂ milijono litų), trašomis (14 mil. litų), statybos medžiagomis (8 mil. litų) ir t. t. Visuose Lietūkių kooperatyvuose dirba daugiau kaip 1700 tarnautojų, kurie su šeimomis sudaro apie 6800 žmonių, o pačiame Lietūkyje dirba apie 500 žmonių.

New Yorke parodoje jau plėvėsuoja Lietuvos vėliava

1939 metais vasarą bus atidaryta pasaulinė paroda New Yorke, didžiausiame pasaulio mieste. Parodai vieta parinkta gan toli už miesto, neapgyventame plote, kur yra nemaža ir pelkių. Tačiau amerikoniškas tempas, plienas, geležis, betonas ir tūkstančiai darbininkų rankų tą pelkėtą vietą pavertė moderniu miestu, kuriame daugybė 4-6 aukštų namų, gražios alėjos, geležinkelio stotys, laivams priplaukos, aerodromai orlaiviams. Kelių tūkstančių ha plote marguoja įvairių pasaulio valstybių paviljonai ir rūmai. Šiomis dienomis tame naujame mieste, kurį aplankys milijonai žmonių, jau suplevėsavo ir lietuvių tautinė vėliava. Lietuvos paviljonas atrodo gana gražiai. Jis yra didelis ir stilingas. Vidujiniai darbai užsitęs dar gana ilgai. Parodos metu

lietuvių savo pavilione rodys ne tik įvairius gaminius, bet mokslą, meną ir tą pažangą, kurią padarė per 20 metų. Amerikoje gyveną lietuvių irgi dalyvaus su savo menu. Jau dabar yra užsiregistravusių 200 Amerikos lietuvių chorų, kurie dainuos parodos metu.

Naujas žemės ūkio žurnalas

Nuo Naujųjų 1939 metų Žemės ūkio Rūmai pradės leisti smulkioms žemės ūkio šakoms skiriamą žurnalą, kuris eis kas antrą savaitę ir metams kaštuos 7 litus. Šis žurnalas yra labai reikalingas, nes smulkiosios žemės ūkio šakos labai paplito, pasidarė reikšmingos, kai kurios virto stambiomis, pavyzdžiui, paukščių ūkis, kurio produktų dabar eksportuojama daugiau kaip už 10 milijonų litų. Tas pats vyksta su sodais, daržais, bitėmis. Visiems paminėtiems gamintojams reikia žinių, patarimų. Dėl to jis ir leidžiamas. Manome, kad ir mums teks matyti tas naujas laikraštis ir kad mes savo skaitytojams galėsime iš jo naudingų žinių patiekti.

MŪSŲ KRAŠTE IR KITUR

Blogai su žemės ūkio mokyklomis

Nors Lenkija yra žemės ūkio kraštas, bet žemės ūkio mokslas labai blogai sutvarkytas ir organizuotas. Pirmiausia reikia pasakyti, kad tų mokyklų yra labai mažai. Specialiame įstatyme apie žemąsias žemės ūkio mokyklas, kuris išleistas 1920 metais, numatyta, kad tuojau turi būti įsteigta kiekviename apskrityje mažiausiai po dvi valstybinės žemės ūkio mokyklas. Jeigu šis įstatymas būtų įvykdytas, tai visoje Lenkijoje būtų 482 žemės ūkio mokyklos, nes visa valstybė yra padalyta į 241 apskritį. O kaip iš tikrųjų yra? 1936/37 mokslo metais visoje Lenkijoje buvo tiksliai 131 žemės ūkio mokykla, tame skaičiuje tiksliai 20 valstybinių mokyklų (iš žadėtų 482!), 20 privačių, 54 apskričių savivaldybių ir 31 žemės ūkio rūmų. Minėtais 1936/37 metais visose tose mokyklose mokėsi 5.831 mokinys. Tai yra labai mažas nuosimtis, tai yra lašas jūroje. Keliolika kartų mažesnėje Lietuvos valstybėje žemosios žemės ūkio mokyklose mokosi daug daugiau mokinių. Tokiu būdu beveik visa Lenkijos kaimo jaunuomenė lieka be mokslo, neturi sąlygų pasiruošti ūkininkavimui. Šios rūšies mokyklos auga labai pamažu. 1932/33—1936/37 mokslo metų laikotarpyje įsikūrė tiksliai 9 žemosios žemės ūkio mokyklos, jų tarpe tiksliai 1 valstybinė. Jeigu tokiu greičiu augs šios rūšies žemės ūkio mokyklos, tai ir po keliasdešimt metų Lenkija turės jų per mažai. Be jų neįmanoma pakelti žemės ūkis. Šios rūšies mokyklos galėtų augti ir jų skaičius didėti, jeigu būtų leidžiama jos steigti ir kitų tautų ūkininkams. Lietuvis Vilniaus krašte tikrai galėtų įsteigti ir išlaikyti keletą žemųjų žemės ūkio mokyklų. Bet, deja, mums jų negalima įsteigti. Taigi ir mes negalime lavinti savo kaimo jaunimo, nors ir labai norėtume.

Smulkieji ūkininkai priešinas

Kaip žinome, Lenkijoje veikia ūkininkų organizacija, kuri vadinasi Centralinė Žemės ūkio Organizaciją ir Žemės ūkio Ratelių Draugija. Kaimuose ji turi ratelius, kurie sudaro apskričių ratelių organizaciją, o apskričių organizacijos sudaro centralinę draugiją. Ši organizacija yra pačių ūkininkų suorganizuota ir jų pastangomis išlaikoma. Šio mėnesio 10 dieną turi įvykti minėtos organizacijos atstovų suvažiavimas, kuris žada būti įdomus ir reikšmingas, nes jo metu, be įvairių tą organizaciją liečiančių reikalų, bus svarstomas klausimas, kaip pasielgti ryšium su Ozono pasiryžimais įvesti prievartą dalyvauti žemės ūkio organizacijose. Ozono partija nori, kad visi ūkininkai būtų suvaryti į organizaciją ir kad ta organizacija būtų tvarkoma iš viršaus. Šios draugijos atstovai yra griežtai priešingi tokiems Ozono partijos sumanymams ir per savo suvažiavimą nori padaryti tuo reikalu griežtų nutarimų. Dar čia reikia pridurti, kad šioje ūkininkų draugijoje nariai yra beveik vien tik smulkieji ūkininkai.

Javų kainos vis dar blogos

Tarptautinė javų rinka vis dar yra nepalanki. Daugelis valstybių, kurios turi javų perteklių, stengiasi kuo pigiausiomis kainomis juos parduoti užsienyje. Dėl to ir javų kainos nekyla. Tačiau šiuo metu jau neįjuntama tokio didelio javų pertekliaus užsienuose, dėl to ir kainos javų pasidarė pastovesnės. Ryšium su tuo ir Lenkijoje pradėta drąsiau pirkti javus, ypač rugius. Bet išvežti užsienin jie vis dar sunku, nes sutinkama didelė konkurencija, ypač Belgijoje ir Olandijoje, kur dabar daugiausia javų parduodama.

Nori sumažinti tarifas

Žemės ūkio organizacijos kreipėsi į žemės ūkio ir susisiekimo ministerijas, prašydamos, kad minėtos ministerijos sumažintų užmokesnį už pervežimą geležkeliais kai kurių žemės ūkio gaminių. Labiausiai jos norėtų, kad būtų sumažintas tarifas už pervežimą geležkeliais žilvičių, kurie skiriami perdirbimui ir eksportui. Neturi, ko geresnio paprašyti. Jeigu jau keliolika vagonų tu žilvičių ir eksportuojama, tai kad ir sumažino jų tarifą, tai dėl to žemės ūkiui bus nei šilta nei šalta.

Žemės ūkio planas

Ilgametis žemės ūkio ir žemės reformų ministeris J. Poniatovskis skaitomas didelis mažžemių ūkininkų rėmėjas. Kiek iš to rėmimo mažžemiai turėjo ir turi naudos, nieks tikrai negalėtų pasakyti, bet kad jis nenuskriaudė ir dvarininkų, tai visi patvirtins. Tačiau šių tarpe ministeris Poniatovskis nebuvo mėgiamas. Dėl to jų spaudoje nuolat buvo daroma pastangų ir dedama daug vilčių, kad šis ministeris greit pasitrauks. Tos žinios labai buvo paplitusios paskutinėmis dienomis. Tuo tarpu

min. Poniatovskis, užuot atsistatydinti, pasikvietė seimo ir senato atstovus ir jiems pranešė savo planą, kurį pasiryžęs vykdyti žemės ūkio srityje. Ministras savo planą šitaip atpasakojo:

Dabartinis žemės ūkis Lenkijoje yra labai ekstensyvus, vadinasi, įdedama į ūkį mažai darbo, trąšų, mažai vartojama inventorias, dėl to ir derliaigaujami menki. Žemės ūkio tikslas, kad jis būtų intensyvus (kad mažas sklypas duotų didelius derlius). Žemės ūkis Lenkijoje turi remtis atitinkamai išlavintu ir organizuotu ūkininku (vadinasi, ne dvarininku). Trumpiausiu laiku reikia daug nuveikti, kad tas tikslas būtų galima atsiekti. Pirmiausia nereikia laukti, kad kaimo gyventojų pertekliaus klausimas bus išspręstas išvysčius pramonę ir leidus kaimo pertekliui persikelti į miestą. Tuo būdu nebus sprendžiamas kaimo pagerinimo klausimas. Reikia padidinti žemės ūkio gamybą ir pagerinti jos rūšį. Taigi reikia taistyti pelningiausias žemės ūkio šakas. Šio tikslo galima atsiekti tikrai nedideliame ūkyje, kuris, suvartojęs mažai gamybos išlaidų, žymiai padidins įplaukas. Kad

žemės ūkis galėtų sėkmingai intensyvėti, pirmiausia reikia pagerinti žemės ūkio švietimas ir išplėsti, padaryti visuotinį jaunųjų ūkininkų sąjungą, vadinas 70 tūkstančių Lenkijos kaimo jaunimo reikia suburti į tą organizaciją. Suaugusių organizacija irgi turi būti padidinta ir žymiai pagerinta.

Kalbėdamas apie žemės ūkio pertvarkymą, užsiminė tik apie komasaciją ir melioraciją, pabrėždamas tikrai, kad šioje srityje mažai padaryta, bet visgi ir ateityje bus sistematiškai šis darbas varomas. Kalbėdamas apie kreditą ūkininkams priminė, kad išskyrus kreditą žemei pirkti, kiti buvo labai kuklūs. Dėl pigių žemės ūkio gaminių kainų ministeris nieko naujo nepasakė, tik priminė, kad su javų kainomis yra blogai, dėl ko teks daug padirbėti ir padėti nemaža pastangų. Sutraukęs savo kalbą, ministeris priminė, kad jo ministerijoje darbas bus varomas trimis kryptimis:

- 1) javų kainų klausimas
- 2) žemės ūkio investicijų klausimas
- 3) tinkamas žemės ūkio suorganizavimas.

Vikių	96	0,60
Pievų	37	0,47
Avižienių šiandų	6	0,23
Lubino (mėlin.) grūdai	259	0,97
Lubino (gelton)	312	0,98
Bobikų	196	1,00
Miežių	63	1,00
Avižų	77	0,84
Rugių	85	1,00
Kvietinės sėlenos	113	0,80
Sėmenų išspaudos	234	1,20
Rapsų	219	1,00
Saulėgražų	246	1,20

Kaip matome iš šios lentelės, lubinas nupjautas žalias, žydėjimo metu ir išdžiovintas šienai yra daug maistingesnis už pievų ir dobilų šieną ir prilygsta seradėliui ir vikių šienai. Pašarinių lubino grūdai turi trigubai daugiau baltymų, nei avižų, miežių ir rugių grūdai. Taip pat jie turi nuo 2 iki 3 kartų daugiau baltymų, kaip kvietinės sėlenos ir gerokai prašoksta baltymingumu sėmenų, rapsų ir saulegražų išspaudas. Taigi lubinų grūdai pasižymi labai dideliu baltymų nuošimčiu. Todėl jie tinka šerti ypač melžiamoms karvėms, kurioms reikia labai daug tų baltymų, o taip pat — augančioms jaunosms kiaulėms ir ėriukams. Pašarinių vienetų kiekiu lubinų grūdai visiškai atitinka miežių ir rugių grūdus, o avižių grūdus prašoksta beveik 0,2 pašarinių vieneto arba 20%. Pašariniuose lubinuose esą kartumo pėdsakai gyvuliams nekenkia. Todėl drąsiai, be jokio pavojaus lubinų grūdus ir šiaudus bei šieną galima šerti visiems gyvuliams. Tačiau, kaip ir visi ankštiniai augalai, taip pat ir pašariniai lubinai gan sunkiai virškinasi ir jų baltymai yra biologiškai nepilnavertė. Tai reiškia, kad lubinų baltymams stinga arba yra permaža vienos—kitos sudėtinės dalies kai kurių aminorūgščių. Todėl lubinus reikia šerti mišiniuose kartu su kitais stipriaisiais pašarais. Tada jų baltymai pasipildo ir pasidaro pilnavertė. Vienų lubinų grūdų iškart supenėjus didesnį kiekį, jie nebūtų gyvulių tinkamai ir tiksliai išnaudoti. Be to, dar galėtų sukelti dieglius. Todėl šeriant pašarinių lubinų grūdus gyvuliams, negalima jų vienų šerti, taip pat, kaip negalima vienų šerti bobikų, peliuškų ar žirnių. O galima ir reikia juos šerti tikrai kartu su kitais stipriaisiais pašarais, grūdais. Žinoma, geriausia šerti juos stambiai sumaltus. Pavyzdžiui, karvėms šeriant lubinų grūdus, galima jų maltų primaišyti 1/3 į kitų javų miltų mišinį. Pavyzdžiui, būtų labai geras stipraus pašaro mišinio sąstatas toks: 2 kg avižinių miltų, 2 kg kvietinių sėlenų, 2 kg lubinų miltų ir 1 kg sėmeninių ar rapsų išspaudų. Tokio mišinio 1 kg pakaktų baltymų žvilgsniu pagaminti 4 litrams pieno. Pašarinių vienetų būtų kiek per mažai, bet juos galima būtų papildyti stambiaisiais pašarais arba, dar geriau, šakniavaisiais ar bulvėmis. Tokio miltų mišinio reikia duoti, kiekvienai karvei, kuri duoda daugiau, kaip 5 litrus pieno.

Yra išbandyta, kad jaunosms kiaulėms per dieną lubinų miltų galima duoti iki 1/2 kg kartu su kitais miltais.

Saldusis lubinas kaip pašaras

Prieš keletą metų ir mūsų krašte pradėjo plisti saldusis lubinas. Dabar jo galima užtikti visur po nedaug. O kai kas jau turi jo prisauginęs gerokai sau sėklai ir pašarui ir jau visiškai pameta sėti kartų lubiną, pavaduojant jį saldžiuoju. Todėl pravartu yra pakalbėti apie saldųjį lubiną kaip apie pašarą. Kam jis tinka šerti ir kaip jį geriausia šerti, kad būtų galima gauti geresnius rezultatus.

Saldusis lubinas geriau tiktų vadinti pašariniu lubinu, nes jis nėra kiek nėra saldus, o tikrai labai mažai turi kartumo, palyginant jį su karčiuoju lubinu. Paprastųjų karčiųjų lubinų sėklose yra nuo 1 iki 2% alkaloidų (kartumo). Tuo tarpu pašarinių lubinų sėklose (grūduose) surandama šių alkaloidų tik nuo 0,03% iki 0,12%; tai reiškia 75—15 kartų mažiau kaip karčiuosiuose lubinuose.

Anksčiau, kai nebuvo dar išauginti, išrasti pašariniai lubinai, buvo pašarui vartojami ir paprastųjų, karčiųjų lubinų grūdai, pirma juos atkartinant. Tačiau lubinų atkartinimas yra labai ilgas ir varginantis darbas, reikalauja virinimo per 2 val, o paskui plovimo bėgančiame vandenyje per 24 val. Tik tada jie buvo galima gyvuliams šerti kartu su kitais pašarais. Tas užimdavo daug laiko, reikalaujavo daug darbo ir daugelio bėgančio vandens (geriausia upelio), be to, dar atkartintas lubinas reikėdavo tuojau šerti, nes ilgiau jis negalėdavo išsilaikyti, gesdavo, pelėdavo. Virinant ir plaunant kartųjį lubiną apie 1/5 dalis maistingiausių jo dalių visiškai išsiplaudavo ir žūdavo. Taigi sumažėdavo lubino pašarinė vertė ir tai dar jis nebūdavo taip atkartintas, kaip dabar yra nekartus pašarinis arba saldusis lubinas.

Mūsų krašte yra platinami pašariniai lubinai kelių atmainų: 1) saldusis lubinas geltonasis ir mėlinasis, Vokietijoje išveistas ir Lenkijoje padauginamas Chojnicuose, firmoje Lupinus, Pamarės vaivadijoje, 2) Pašarinis geltonasis lubinas, auginamas Ožarove, Lodzės vaivadijoje ir 3) Vilniaus nekartusis geltonasis lubinas, Prof. Jagmino užaugintas. Visi čia išvardinti lubinai yra beveik vienodai nekartūs ir todėl tinka platinimui. Mūsų lietuviškuose kaimuose daugiausia yra išplatintas vokiškas saldusis geltonasis ir mėlinasis lubinas, kurį platino Liet. ūkio Draugija. Šie lubinai, jeigu yra saugomi nuo susimaišymo su karčiaisiais lubiniais, tai nepraranda savo nekartumo visą laiką.

Dabar pažiūrėkime, ko gi vertas yra saldusis, arba pašarinis, arba nekartusis lubinas kaip pašaras. Kad galima būtų lengviau suprasti ir įvertinti šio lubino maistingumą arba pašarinę vertę, reikia jo pašarinę vertę palyginti su kitų, mūsų ūkyje vartojamų, pašarų verte. Tada tik matysis, koks yra skirtumas tarp jų visų ir lubino vertės. Visų pašarų pašarinė vertė yra išreiškiama pašariniiais vienetais ir virškinamų baltymų gramais 1 kilogramo pašaro.

Paimkime pašarinių lubino grūdus ir iš žalio lubino išdžiovintą šieną ir palyginkime juos su kitų augalų grūdais, šiaudais ir šienai.

1 kg pašaro turi:

	Viršk. baltymų gr	Pašarinių vienetų
Lubino šienas	89	0,57
Raud dobilų šienas	47	0,41
Seradėlių	91	0,49

Tada jie duoda geriausi gyvo svorio prieauglį ir labai tiksliai yra išnaudojami. Žinoma, labai būtų blogi rezultatai, jeigu kiaulėms ar karvėms duotume vietoje įvairių miltų mišinio tik vienus lubinų miltus. Tada gyvulių viduriai sukietėtų, būtų apsunktas virškinimas, gyvuliai netektų apetito ir būtų bloga gyvuliams ir pašaras būtų blogai išnaudojamas. Ko gero, dar gyvuliai susirgtų, nes nuo didelės ankštinių augalų grūdų duoklės smarkiai padidėja kraujo spaudimas, atsiranda išputimas ir diegliai. Ypač tai yra pavojinga arkliais.

Todėl ūkininkai, šerdami pašarinių lubinų grūdus, būkite protingi ir prisilaikykite čia nurodytų taisyklių. Tik tada šis vertingas pašaras duos jums daug naudos ir žymiai papigins gyvulių šėrimą ir padidins jų gamybą-pieningumą, gyvo svorio prieauglį, darbingumą ir t. t.

Lubinų šienas ar ankštys taip pat reikia šerti pakaitomis su kitais stambiais pašarais. Tada jis bus tikslingai gyvulių išnaudotas.

Agr. M. Čibiras

Bitininko darbai žiemą

Bičių priežiūra. Gerokai atšalus orui, bitės avilyje susimeta į kamuolį, kad joms būtų šilčiau. Jos tada esti pusiau apmirusios, mažiau judrios nei vasara, tačiau juda visą laiką, kad galėtų palaikyti avilyje šilumą. Žiemos pradžioje bičių kamuolys susimeta arčiau lakos rėmų apačioje, o aukščiau esti sukrautas medus. Kad kamuolys užimtų daugiau vietos, kaikurios bitės sulenda į tuščias korių akutes. Bičių kamolio viduryje temperatūra yra visada aukštesnė, nei jo išorėje. Todėl nuo kamuolio paviršiaus sušalusios bitės lenda į kamuolio vidurį apšilti, o apšilusios bitės išlenda į paviršius ir taip nuolat keičiasi vietomis. Kamuolio paviršiuje esančios bitės nuolat plezdena sparneliais, vardyamos iš viršaus šiltesnį orą žemyn, kad sušildytų apatines kamuolio bites ir kad blogą viršutinį orą nuvarytų žemyn, kur jis pro laką išeina laukan, o jo vieton ateina gero oro.

Bičių kamuolio viduryje oras esti ne šiltesnis kaip 14°C, o kamuolio paviršiuje ne šaltesnis kaip 6 — 7°C. Jeigu oras pradeda labiau atšalti, tai bitės kamuolio viduryje pradeda gaminti daugiau šilimos ir oras tada prie kamuolio paviršiaus sušyla. Juo avilys yra šiltesnis juo geriau laikosi bičių pagaminta šiluma. Tada jos mažiau suvartoja maisto šilimos gaminimui. Taip pat neprispildo išmatomis bičių žarna ir todėl bitės neviduriuoja ir sveikos peržiemoja. Todėl bitininkas turi ir žiemą dažnai apžiūrėti avilius, kad jų kur pelės nepragraužtų ir rastus plyšius turi gerai pakulomis užkamšyti.

Bitėms reikalingas ramumas. Žiemą bitės reikalauja visiško ramumo. Jeigu bites kas judina, pav., įlindusi pelė erzina, ar kas nors judina avilį ar kelia triukšmą, bildesį arti avilio ar pagalios pražūsta bitėms motina, tada jos pakelia avilyje šilumą net iki 30°C. Jei tas neramumas dažnai pasikartoja, tai bitės labai daug suvartoja medaus šilimos pakėlimui ir prisipildžius jų žarnoms, pradeda viduriuoti. Tokiu būdu labai užteršia avilį. Skystos išmatos sušlapina kitas bites, kurios peršalusios žūsta. Išmatos taip pat turi dvokiantį

kvapą, kuris bites labai erzina. Suerzintos bitės dar daugiau gamina šilimos ir dar labiau pradeda viduriuoti. Prie padidėjusios šilimos motina greičiau pradeda dėti kiaušelius, o bitės, maitindamos perus, daug sunaudoja maisto ir todėl dar labiau viduriuoja. Todėl bitininkas turi visais būdais rūpintis, kad bitėms būtų galima užtikrinti ramumas.

Ramiai gyvendamos, bitės palaiko avilyje 6—7°C temperatūrą, kurioje labai taupiai naudoja maistą. Toje temperatūroje oras avilyje turi daug garų, kurie padeda medų ištirpinti. Tada bitės tokio medaus pavalgo ir kartu atsigeria. Kai temperatūra avilyje yra kiek aukštesnė, nei 8°C, tai tada medus vandens garų nepritraukia, o bitės jaučia troškulį ir stengiasi išlysti oran, kur daugybė bičių sušala ir nebegrįžta į avilį. Todėl bičių avilio taip pat negalima laikyti peršiltoje vietoje.

Bitėms žiemą reikia daug oro. Jeigu lakos esti sandariai užkemšamos iš oro arba sniegu užpustomos, tai bitės gali užtrokšti, oro pritrukusios. Todėl lakos iš oro turi būti tik sumažintos, o likusią lakos dalį bitės pačios apžiūrės iš vidaus ir paliks skylutes orui įeiti ir išeiti. Jei aviliai labai apipustomi sniegu, reikia juos tuojau atkasti, tik tai reikia atlikti vienu kartu ir kaip galima greičiau, kad neerzinti bičių.

Avilių darymas. Žiemą ūkininkai ir bitininkai turi daugiausia laisvo laiko. Todėl šiuo laiku yra geriausia pasiruošti vasarai, sutvarkyti ir pasidaryti ne tik ūkio darbams reikalingus įrankius ir priemones, bet taip pat reikia prisidaryti avilių, sutaisyti seną ar pasidaryti naują spietinę, dumtuvėlę, ant galvos sietelį, sutaisyti senus ir prisidaryti naujų rėmelių ir t. t. Tiems darbams vasarą nėra laiko, todėl dažnai bičių medonešis esti neišnaudojamas kaip reikiant. Tik todėl, kad šeimininkas neturėjo laiko pasidaryti rėmelių, o spiečiai žūsta, kad neturėjo laisvo avilio.

Geriausia, žinoma, pasidaryti šiltuosius Dadano-Kriščiūno avilius, kurie yra mūsų krašto sąlygoms geriausiai pritaikinti. Yra išleista Liet. Ūkio Draugijos

brošiūra „Jaunasis Bitininkas“, kurioje smulkiai aprašytas yra šio tipo avilys. Šią brošiūrą galima nusipirkti Vilniuje lietuviškuose knygynuose už 10 sk. Todėl čia neaprašinėsime, kaip tą avilį padaryti, nes be piešinių sunku būtų tai suprantamai išdėstyti. Kai kur jau ir mūsų krašte bitininkai turi šio tipo avilių pasidare. Tad galima ir iš jų prisiziūrėti ir pasekus, pasidaryti sau tokių avilių.

Aviliams medžiaga mūsų krašte yra geriausia eglinės ir pušinės lentos. Tikėtų ir lapuočių medžių lentos, bet jos yra mažiau patvarios ir yra brangesnės. Labai smalingos lentos aviliams dirbti netinka. Taip pat netinka ir labai šakotos lentos. Sausulių medžių arba kinivarpu sugraįžyta medžiaga aviliams tinka, ypatingai lizdui ir magazinams naujajame Dadano avilyje, nes bitės užtaiso pikiu esamas skylutes. Medžiaga aviliams, kaip ir kitiems staliaus darbams, turi būti pakankamai sausa.

Žiemos metu ūkininkas pats arba atidavęs meisteriui turi pasidaryti medukų medui išsukti iš korių medonešio laiku. Tada bus galima gauti iš bičių daug daugiau medaus, nei išimant medų su koriais. Kaip pačiam pasidaryti medukų yra smulkiai, su piešiniais išaiškinta aukščiau minėtoje brošiūroje.

Korių tvarkymas ir vaško lydymas. Žiemos metu reikia apžiūrėti visus korius, kuriuos išėmė iš avilių prieš žiemą. Labai senus juodus korius reikia išpiaušti iš rėmelių ir sulydyti vaškui naujiems dirbtiniams koriaus gaminti. Tuos korius, kurių apatinės dalys yra labai juodos, o viršutinės dar šviesios, viršutinę dalį gražiai išpiaušti ir įstatyti dar į magazininius rėmelius, o apatinę dalį sulydyti į vašką. Jeigu korių turima pakankamai, tai visus pasenusius korius sulydyti vaškui, nes visada medui ir perams yra geresni šviesūs nauji koriai. Juose medus esti šviesesnis ir geresnio skonio. Tuos korius, kurie yra smarkiai aplaužyti ar sukrevinti, reikia apipiaustyti, ištiesinti ir, jei galima, palikti lizdiniuose rėmeliuose arba perdėti į magazininius rėmelius, jeigu jie yra švieži, o jeigu kiek pasenę — sulydyti į vašką.

Taip sutvarkytus korius reikia sausoje vietoje, svirne arba tam tikroje bitininkystės patalpoje sukurti vieną prie kito ant dviejų plonų medinių bruselių, rėmus peteliais ant jų atremiant. Žinoma, ir taip sukurtus korius reikia saugoti nuo pelių, kandžių, pelėsių ir dulkių. Tie koriai bus labai reikalingi pavasarį bičių lizdams praplėsti, kada jos smarkiai perisi.

Surinkta iš korių vašką reikia sulydyti, dukart iškošti ir sudarius į bandeles, atiduoti perdirbti į korius.

Paruošti taip pat reikia ir tuščius rėmelius, įverti jiems vieles dirbtiniams koriaus priklijuoti pavasarį.

Taip pat reikia arčiau į pavasarį, bet dar žiemos metu, pasirūpinti, pasidirbdinti iš savo vaško ar nusipirkti korių.

M. Č.

Kaip apsaugoti avilius nuo pelių

Rudens ir žiemos metu bites užpuola įvairūs kenkėjai, kurių vieni bitėms mažiau pakenkia, kiti labiau. Kenkėjų tarpe yra ir pelės, kurios dažnai bitininkui pridaro daug žalos. Dažnai pavasarį, atsidaręs avilį, bitininkas randa tikėtai korius ir bičių lavonus, tarp kurių kampe pasislėpusi sėdi, kaip bekonas, įsipenėjusi didžiulė pelė. Kada ji ir koku būdu pateko į avilį? Pelės avilin patenka rudenį, prieš pat žiemą, prieš žemės užšalimą. Pajutusios beslartinančią žiemą ir išsibaigus maistui, jos lenda iš savo urvų, esamų laukuose, pievose ir daržuose ir keliauja ieškoti šiltesnės ir maistingesnės ir vietos. Vienos nusidangina į kluonus, kitos į svirnius, kamparas ir kitur, o kai kurios ieško sau pastogės ir gardaus maisto aviliumuose. Į avilius paprastai mėgina įlysti jaunos, mažutės pelytės. Rudenį jos esti labai liesos, todėl pralenda ir pro labai mažutę skylutę, kurią suranda avilio dugne arba kurią pati prasigrąžia. Kartais pavyksta jai vogčiomis įsprukti ir pro laką. Rudenį, kai jau šalta, prie lakos bičių sargyba jau nestovi, todėl pelė be jokių trukdymų gali sau į avilį įlysti.

Kad pelės į avilius neįsikraustyti, reikia aplink juos pakloti eglių šakų. Eglišakių galima pakloti prie prielakčio, prie lakos. Naudinga eglių šakomis iškloti ir avilio dugnas, žinoma, iš apačios. Tada pelės, apsidraskiusios eglių šakų spygliais, bijos lysti po avilium ir ant avilio prielakčio. Be to, lakos anga reikia pridengti skardele, kurioje padaroma iškarpos orui įeiti. Bet jeigu visgi pelės į avilį įsivagia, tada tuojau jas reikia iš ten iškraustyti, kad nesunaikintų bičių. Ardyti lizdas rudenį negalima. Be to, palietus lizdą, pelė lakstys, landžios po korius, tokiu būdu ardydys visą lizdą ir bites. Tokiu atveju į avilį reikia įdėti slastus su gabelėliu tik paspirgytų lašinių, kad jie pakviptų, arba dešra. Nuodyti pelė nepatartina, nes nusinuodijus nudvės kur nors lizde ir bus sunku surasti, reikės ardyti lizdas. Ar bitės turi pelę, galima pažinti iš to, kad pelei avilyje esant dažnai randama apgraužta laka, nes pelė, priėdusi medaus, nori išlysti. Be to, esant pelei avilyje, lauke prielaktyje ir lauke prie avilio randama bičių krūtinų, sparnelių ir korių trupinių.

Stropūs bitininkai rudenį avilius gerai apžiūri ir visus plyšius užlipdo su moliu, kad pelės neįlystų, be to, kaip jau minėjome, padeda eglių šakų aplink avilį ir po avilium. Be pelių bites žiemą dar užpuola ir kiti kenkėjai. Prie jų priklauso ir kai kurie paukščiai, pavyzdžiui, zylės. Užėjus šalčiams, jos dažnai atsiseda ant avilio ir kalena į stogą ar sieną. Bitės tada ateina prie lakos. Pasinaudodama tuomi zylė pagauna bites ir sulesa. Norint nuo šių kenkėjų apsiginti, reikia bityne padaryti baidyklės, kurios nubaldo nuo avilio paukščių.

J.

Nepriklausomos Lietuvos ūkininkai savo gaminius parduoda kooperatyvams, kur gauna pastovią, teisingą kainą ir gerą svorį. Čia matome ūkininkus, atvežusius savo javus Lietūkio skyriun.

Klausimai ir atsakymai

Kl. Skirstomės į viensėdžius. Prašome patarti, kur geriau statyti trobesius, ant smėlio ar ant geros žemės? Prie sodybos norėčiau pasisodinti nemažą sodą.
Nuskriaustasis.

Ats. Žinoma, trobesiams ant smėlio būtų gerai stovėti visais atžvilgiais: būtų sausiau ir visa aplinkuma būtų sausesnė, švaresnė. Be to, kaip jau patys pastebėjote, būtų geriau sunaudota blogoji žemė – smėlys, o geroji liktų laukams. Bet iš kitos pusės, jeigu tamsta būtina norite pasodinti sodą ir kad tas sodas iš tikrųjų gerai augtų ir duotų pelno, tai jį reikia sodinti pačion geriausion žemėn. Bet jeigu arti sodybos pasistačius trobesius ant to smėlio, nebūtų tinkamos žemės sodui, tai žinoma, tada reikėtų atsisakyti nuo tos vietos sodybai, o pasistatyti trobesius arčiau geresnės žemės, kur galėtų gerai augti sodas. Gryname smėlyje neaugs gerai ne tik sodas, bet ir joki kiti medžiai, išskyrus pušis. Todėl sodyba be medžių atrodytų labai nejauki ir negraži.

Kl. Kurion pusėn geriausia turi būti pavirtusi sodo dirva, į pietus ar į šiaurę?
Nuskr.

Ats. Geriausias sodui dirvos pavirtimas yra į pietus arba į žiemos vakarus, blogiausias yra į šiaurę. Į šiaurę pavirtusioje dirvoje galima sodinti sodą tik tada, kai neturima kitokios dirvos. Tada juo yra didesnis dirvos pavirtimas į šiaurę, juo sodui augti yra blogesnės sąlygos. Tokioje dirvoje galima sodinti tik labai šalčiams atsparias vėlyvas vaismedžių atmainas. Tiesa, į šiaurę pavirtusi dirva visada turi daugiau drėgmės, bet vaismedžiams ne mažiau reikalinga šiluma, saulės spindulių šviesa ir ap-

sauga nuo vėjų. O to kaip tik stinga dirvoje, pavirtusioje į šiaurę. Jeigu dirva yra ypatingai sausa, tai tada gali būti neblogiau sodinti sodą ir į šiaurę pavirtusią dirvą. Tada tik būtina reikia apsaugoti sodą iš šiaurės pusės nuo šaltų vėjų, apsodinant spigliuotųjų medžių aukšta gyvatvore.

Kl. Ar geriau imti, einant į viensėdžius, mažiau žemės, bet geresnėje kultūroje (geriau išdirbta, įtręšta, derlingesne), ar blogesnėje kultūroje, bet daugiau.
Nuskr.

Ats. Jei tamsta turi nemažai žemės ir turi nedidelę šeimą, nedaug darbo rankų, tai tada geriau bus imti geresnę žemę, esančią geresnėje kultūroje. Nes paėmus blogesnę, nualintą žemę, reikės daug darbo padėti ir mėšlo, kol ji pasitaisys. Bet jeigu tamsta esate mažas žemis ir turite ne mažą šeimą, tai geriau stenkitės gauti daugiau žemės, kad ir blogesnėje kultūroje. Ją per ilgesnį laiką galėsite pataisyti, pagerinti ir pakelti jos derlingumą. Su nualinta žeme tik pradžioje per keletą pirmųjų metų sunku verstis, bet vėliau ji gali būti ne kiek neblogesnė ir už gerą žemę buvusioje sodyboje, jei tik jos dirvos ir podirvio sudėtis yra panaši į gerosios žemės sudėtį.

Ats. Dėl advokato pasamdymo ir užmokesčio už patarnavimą turite patys su juo pačiu susitarti asmeniškai ar laiškais.

Į kitus tamstos klausimus atsakysime vėliau, pasiteiravę pas atitinkamus specialistus.

M. Č.

(Pabaigą žiūr. 256 pusl.)

JAUNŪJŲ ŪKININKŲ TALKA

Kovoklme su inkštirais

Jau vyriausias laikas ir mūsų ūkininkams suprasti ir įvertinti, kokią žalą padaro galvijų ūkiui mums pažįstami inkštirai.

Inkštirai, parazituojami galvijų kūne per 9 mėnesius, minta jo medžiagomis. Tokiu būdu jie silpnina galvijų priauglio augimą ir išsivystymą, mažina p'eningumą ir svorio priauglį. Be to, inkštirai geriausioje vietoje — ant nugaros ir per juosmenį labai sunaikina galvijų odą ir tuo būdu sumažina jos vertę. Inkštirai dar, erzindami gyvulį, neigiamai paveikia jo apetitą ir sudaro blogą savijautą. Tokiu būdu inkštirų žala, daroma galvijams, yra keliariopa ir labai didelė. Tarpiskai, žinoma, ir ūkininkas turi dėl to daug nuostolių.

Prof. Vogel, stebėdamas šešių inkštiruotų jaunų raguožių augimą, patyrė, kad jie nuo 11 iki 32 kg svėrė mažiau, nei normaliai, be inkštirų augą raguočiai. Taip pat jie buvo žemesni 2—5 cm ir turėjo mažesnę krūtinės lastos apimtį 3—12 cm, negu to paties amžiaus ir tose pačiose sąlygose augą neinkštiruoti galvijai. Kai kurie smarkiai inkštiruoti galvijai penėjimo metu taip menkai ėsdavę, kad jų svoris, užuot didėjęs, sumažėdavęs.

Kitų kraštų ūkininkai jau seniau suprato inkštirų daromą žalą gyvulių ūkiui. Tų kraštų vyriausybės išleido net atitinkamus įstatymus, kurie uždeda prievolę visiems piliečiams kovoti su inkštirais. Pavyzdžiui, tokie įstatymai veikia: Danijoje nuo 1923 m., Belgijoje — nuo 1924 m., Švedijoje — nuo 1920 m. Taip sutvarkius kovą su inkštirais, Danijoje inkštiruotų odų nuosimtis sumažėjo nuo 23% iki 5%, o gyiliai, kurie veisia inkštirus, beveik visai pranyko.

Todėl ir mūsų krašte inkštirus galima bus tik tada išnaikinti, kada bus išleistas atitinkamas įstatymas ir kada visi ūkininkai ves griežtą kovą su šiais parazitais. Pavyzdžiui, Vokietijoje toks įstatymas buvo išleistas 1933 m., pagal kurį negalima, nesunaikinus pirmą inkštirų, varyti galvijų pavasarį į ganyklas arba į turgų, parodą ar kitą kurią viešą vietą.

Kokiu būdu odoje atsiranda inkštirai? Vasarą kaitriomis dienomis skraidžioja ir galvijus kapoja gyiliai (*Hypoderma bovis*), kurie sudeda kiaušinėlius ant galvijų priekinių kojų ar krūtinės. Dažniausiai mėgsta dėti kiaušinėlius ant jaunų galvijų plaukų, kurių oda yra plonesnė. Po keleto dienų iš tų kiaušinėlių išsiritą lervos (kirmėlytės), kurios sužadina odos niežtėjimą. Tada galvijai pradeda laižyti niežančias vietas ir tokiu būdu dalis tų lervų patenka į burną, o iš ten į vidurius, iš kur jos keliauja po odą. Kitos lervos pačios keliauja ir patenka į gyvulio burną.

Dar kitos pačios pro plaukų šaknų maišelius įsigrižia po odą. Visos lervos galų gale atsiduria po odą ant nugaros ir kryžiaus. Pradžioje jos po odą esti nepastebimos, bet vėliau pradeda augti ir atsiranda guzai po odą, kurie ryškiai matosi iš viršaus. Tokiu būdu lerva po odą išbūva apie 9 mėnesius. Maždaug po pusės metų nuo to laiko, kai lerva patenka po odą, prakiura oda ir pasidaro skylutė. Tada yra tinkamiausias laikas išspausti inkštirus pirštais arba tam tikru kabliuku. Tas esti nuo vasario iki gegužės mėnesio. Išspausť lervas — inkštirus reikia sunaikinti. Jeigu inkštirai nenaikinami, tai po 9 mėn. iš jų iškrenta lervos pačios ir jeigu patenka tvarte į mėšlą, tai dažniausiai žūsta. Bet jeigu patenka lauke į žemę, tai po 30 dienų iš jų išsiritą vėl vabzdžiai — gyiliai, kurie vėl galvijus kandžioja ir vėl deda kiaušinėlius ant jų plaukų.

Yra pastebėta, kad gylių lervos, keliaudamos iš galvijo vidurių per visus kūno audinius net po odą, dažnai sužaloja gyvulio nervus ar kraujo indus, jeigu pakeliui juos užtinka.

Norint galvijus geriau apsaugoti nuo inkštirų, reikia ypač vasarą dažnai juos šepėčiu šukuoti, kad galima būtų nušukuoti visus kiaušinėlius nuo plaukų. Pavasarį reikia atsiradusius inkštirus išspausti ir sunaikinti. Ir tai turi daryti visi ūkininkai. Jeigu su inkštirais kovotų tik dalis ūkininkų, o kiti su jais nieko nedarytų, tai vistiek sveiki galvijai vėl apsikrėstų.

M. Č.

Lietuviška spauda - brangus turtas

Kiekvienas žmogus iš prigimties turi didelį norą viską pažinti, sužinoti, patirti. Jau mažas vaikelis stengiasi pažinti, kas aplink jį vyksta ir kodėl taip, o nekitaip vyksta. Suaugęs žmogus dar daugiau pamato ir patiria, todėl jam dar daugiau norisi iširti tą aplinkumą. Be to, suaugusiam žmogui atsiranda gyvas reikalas gerai žinoti visą gamtos paslaptį ir gyvenimą, kaip jis sutvarkytas ir kaip vyksta jame paskiri reiškiniai. Nežinodamas, jis susilaukia daug nemalonumų ir nepasisekimų. O daugiausiai galima visko išmokti viską pažinti skaitant knygas. Didis indų tautinio išsilaisvinimo veikėjas, rašytojas ir politikas M. Gandi sako: „Daug išmoksi iš mokytojų, daug išmoksi iš žmonių, bet daugiausia iš knygų“. Knyga atskleidžia mums paslaptis ir įdomius dalykus, stačiai stebuklus, ko niekad patys negalėtume atsiekti, pažinti. Dėka knygos, rašto, spaudos, mums yra prieinami mokslo išradimai, tautų istorijos, mokslininkų tyrinėjimai ir kitos paslaptys. Knyga, spauda praplečia mūsų žinojimo ratą, praturtina vaizduotę, skaidrina jausmus. Italijos vyriausias vado-

vas B. Musolinis sako, kad „knyga už medų saldesnė, už kardą aštresnė, su ja draugų įsigysi, su ja priešus nuveiksi. O garsusis turtuolis ir labdarys Rokfeleris sako: „Knyga — kultūros pagrindas, be jos žmogus ne žmogus“. Ir istorija mums daug duoda pavyzdžių, kokią didelę reikšmę turi knyga. Juk tik per knygas, laikraščius ir bendrai spaudą mes lietuviai atgimėme, susipratome ir mūsų tauta sukūrė nepriklausomą valstybę. „Knygos ir spauda, tai tikras laimės šaltinis šioje žemėje. Tai vienintelė versmė, iš kurios atsigėrus, sielos dugne nelieka jokių drumzlių, nesveiko pertekliaus, gaudumo, susigraužimo. „Kas negali pats kurti (rašyti knygas), gali pasisavinti nemirtingųjų protų kūrinius“ — pasakė vienas garsus rašytojas. Žmogus be knygos yra menkos dvasios, silpnas. Tą mintį patvirtina ir garsusis pasaulio mokslininkas Einšteinas, kuris sako, kad: „atimkite iš manęs knygas, ir aš liksiu silpnas vaikas: nei išminties, nei atminties, nei proto, nei vilties pats mane nebeiš“.“

Taigi matome iš to, kokios begalinės reikšmės turi žmogui knyga. Ji yra pirmutinis žmogaus draugas. „Žmogus be knygos yra lyg kareivis be ginklo, lyg dirva be drėgmės, lyg vežimas be ratų“ — sako dabartinis Anglijos ministris pirmininkas N. Čemberlenas. Dėl to ir mums, jaunieji ūkininkai, knyga reikia vertinti. Žinoma, vertinti privalome **tikrai grynai lietuvišką ir gerą knygą**. Knyga branginsime, kai ją skaitysime, kai sėmsime iš jos žinias, šviesime protą, sielą, jausmus. Prisiminkime, kiek už lietuvišką knygą buvo ištremta mūsų tautiečių Sibirą, kiek kentėjo kalėjimuose. Prisiminkime mūsų knygnešių pasiaukojimą. Prisiminsime visi įsitikinsime, kad mūsų lietuviška knyga iškovota, nupirka labai brangia kaina. Tik per milžiniškas aukas ir trisų atgauta mūsų spauda. Mūsų tėvų kelias į lietuvišką žodį buvo labai dygliuotas. Šiandien, nors dar ir sunkiomis sąlygomis, tačiau jau galima šviesintis, skaityti mūsų lietuviškas knygas ir laikraščius. Mūsų amžius gana trumpas, o sužinoti, patirti yra labai daug ko. Dėl to skubėkime. Skaitykime kuo daugiau. Atėjo ilgi rudens vakarai. Laiko turime daug. Dėl to skaitykime ir skaitykime. Bet skaitykime tikrai lietuvišką, tautišką knygą ir laikraštį ir knygą. Besiartinant Naujiems Metams, visi atnaujinkime „Aido“ prenumeratą arba, kas „Aido“ dar neprenumeruoja, užsiprenumeruokime. Jau išėjo „Ūkininkų Kalendarius“ 1939 m. Šią naudingą knygą irgi kiekvienas jaunas ūkininkas turi įsigyti. Jame kiekvienas ras naudingų ir gražių pasiskaitymų, eilėraščių, įvairiausių žinių apie žemės ūkį ir daug kitokių straipsnių. Mūsų spauda labai pigi, todėl prieinama ir neturtingiesiems. Tad visi skaitykime ir platinkime lietuvišką spaudą. J.

TEISIŲ PATARĖJAS

Kl. Tėvas mirė 1912 metais ir paliko 10 dešimtinių žemės. Pasiliko motina, brolis ir sesuo. Kuri dalis žemės man kaip seseriai priklausytų, kai aš būčiau ištekėjusi ir netekėjusi. *Varguolė.*

Ats. Motinai priklauso septintoji dalis palikimo. Jeigu tamsta esi netekėjusi — priklauso keturioliktoji dalis. Jeigu nuo tamstos ištekėjimo suėjo daugiau, kaip 10 metų ir per tą laiką nereikalavote savo dalies, tai dabar nieko nepriklauso, nes teisės jau įsisėnėjo. Šiaip ištekėjimas paveldėjimui neturi reikšmės.

Kl. Surašiau 1929 metais su tėvu sutartį dėl žemės valdymo. 1934 metais tėvas sutartį sulaužė ir mane iš ūkio pavarė. Padaviau tėvą teisman ir man priteisė 1500 auks., kaip atlyginimą už skriaudas. Dabar tėvas sudarė bylą, kad tie pinigai būtų pripažinti, kaip ūkiškoji skola ir išdėstyti per 14 metų. Ar gali tėvas laimėti bylą. *Bitė.*

Ats. Sunku yra numatyti kuo pasibaigs tamstos byla. Mūsų nuomone turėtumei ta nsta laimėti. Nesvarbu, kada sutartis buvo surašyta, bet svarbu, kada tėvas ją sulaužė. Kadangi sutartis buvo sulaužyta 1934 m., tai reikia skaityti, kad tuo laiku kilo pareiga, kad tėvas atlygintų tamstai skriaudas. Įstatyme yra pasakyta, kad tik tokios skolos gali būti pripažintos ūkiškomis ir išskirstytos ratomis, kurios atsirado dar prieš 1932 m. liepos mėnesį. Todėl tamstos pretensija, kaip atsiradusi 1934 m., negali būti pripažinta ūkiška ir tėvas turi iš karto sumokėti tamstai visus pinigus.

Kl. Apskundė mane kaimynas, kad pavogiau iš jo miško kelius medžius. Bylą nagrinėjo storastija ir mane išteisinio. Dabar kaimynas apeliavo į apygardos teismą. Ar gali mane teismas nubausti. *Lietuvis.*

Ats. Bylos sprendimas priklausys nuo to, ką pasakys liudininkai. Jeigu priešininkas turės įrodymų ar liudininkų, kurie pasakys, kad tamsta pavogei medžius, tai teismas nubaust. Mūsų manymu, jeigu storastija tamstą išteisinio, tai priešininkas neturi pakankamai įrodymų ir todėl teismas taip pat išteisins. Pristatykite teismui kelius liudininkus. Kadangi priešininkas rastą tamstos pakluonėje kaladę lygino su kelmu be valdžios atstovo (policijos, šaltyšiaus), tai teismui toji aplinkybė neturės didesnės reikšmės.

Kl. Gavau pasogos miško. Nuo 18 metų naudojaus tuo mišku drauge su savo švogeriais. Ar gali man dabar švogeriai to miško neduoti. Dokumentų jokių neturiu. *Ūkininkas.*

Ats. Nors ir labai daug metų naudotumėte tuo mišku, jis netaps jūsų nuosavybe, o tik žmonos. Jeigu švogeriai neleis tamstai tuo mišku naudotis, tai teismu galėsite reikalauti ne tamsta, o žmona. Pasogas pasilieka visada

žmonos nuosavybė, o jeigu žmona miršta, tai paveldi ne vyras, o vaikai. Nors dokumentų ir neturite, bet teisme žmona galės liudininkais įrodyti, kad miškas buvo jai duotas pasogo.

Kl. Noriu įsitaisyti mažą, savo reikalams vandens malūną ant upelio, kuris teka per mano lauką. Tuo tikslu reikės pakelti vandens paviršių. Ar galiu visa tai padaryti be valdžios leidimo ir ar reikės už tokį malūną mokėti mokesčiai. *Ūkininkas.*

Ats. Valdžios leidimas yra reikalingas. Be leidimo negalima kelti plaukiančio vandens paviršiaus. Jeigu gausite leidimą, valdžia tamstą įpareigos atlyginti visiems ūkininkams, kurie galės nukentėti dėl vandens sulaikymo. Leidimo reikalu kreipkitės į storastijos vandens skyrių. Jeigu malūnas bus naudojamas tik savo ūkio reikalams, mokesčio nereikės mokėti.

Kl. Mūsų kaimo keli ūkininkai per komasaciją gavo sklypus prie pat dvaro miško. Dabar per 50 mtr. nuo rubežiaus mūsų laukuose niekas neauga, nes miškas lauką užtemdo. Ar galiu priversti dvaro savininę, kad per kelius mtr. nuo rubežiaus mišką iškirštų. *V. Mileišis.*

Ats. Dvarininę galima priversti, kad iškirštų mišką tik tuo atveju, jeigu jūsų kolonijos rubežiuojasi su mišku pietų pusėje. Jeigu rubežiuojasi šiaurėje, tai galima priversti mišką iškiršti, jeigu medžių šakos yra nusikorjusios ant jūsų laukų. Praneškite dvarininkei, kad ji geruoju iškirštų mišką, o jeigu nepadarys, paduokite ją teisman. Medžių šaknis savo lauke galite naikinti savavališkai. Jeigu kelias per mišką yra jau nuo seniai, tai dvarininke negali jo dabar panaikinti ir uždrausti jums juo naudotis.

Kl. Buvau gavęs iš dvarininko leidimą ganyti jo miške gyvulius. Nesumokėjau dvarininkui sutarto atlyginimo. Padavė jis mane į teismą už neteisėtą gyvulių ganyimą jo miške. Ar būsiu nubaustas. *Jurginis.*

Ats. Nebūsitate nubaustas, jeigu įrodysite, kad turėjote leidimą ganyti. Įstatymas baudžia tik tuo atveju, jeigu ganoma svetimam lauke ar miške be leidimo, savavališkai. Dvarininkas per teismą gali reikalauti, kad sumokėtumet jam sutartą atlyginimą, bet negali reikalauti, kad teismas tamstą nubaustų.

Ats. Antanui Balevičiui. Mūsų manymu valdžia nuo tamstos negali reikalauti pridėdama mokesčio, nes dovanos aktas tėvo rašytas sūnaus naudai yra liuosas nuo dovanojimo mokesčio, jeigu dovanos vertė neprašoka 10.000 auksinų. Tuo būdu, jeigu ir bus pripažinta, kad tamstai užrašyta žemė kaštuoja daugiau, negu 3.000 auks., vis dėlto mokesčio negali reikalauti. Jeigu tačiau bus tamstai mokeskis paskirtas,

apeliuokite į teismą. Apeliacijos prašymą reikia nusiųsti į išdine, kuri paskyrė mokesį, o antraštuoti į apygardos teismą (šąd okregowy). Už sėdėjimą arešte paprastai mokesčio neima, bet išimtinais atsitikimais gali būti paskirtas mokeskis, galima bus jį atsėdėti.

Ats. Meškiui. Priderėtų dabar užsakytus skiepus išpirkti. Jeigu neišpirksite, tai motina turės sumokėti firmai persiuntimo išlaidas. Jeigu vekselis buvo motinos pasirašytas kaip rankpinigiai, tai firma galės iš jos prievarta išreikalauti. Tamstos tėvas už tai neatsako.

Kl. Turiu dvi dukteris ir sūnų. Viena duklė ištekėjo ir sūnus išėjo į žentas. Aš savo žemę noriu užrašyti dukteriai, kuri dar neištekėjusi. Mano žemė yra paveldėta iš tėvų. Tad ar galėsiu visą turtą užrašyti vienam vaikui, o kitiems nieko neduoti. Jeigu galiu, tai kuriuo būdu. *Senukas.*

Ats. Aplinkybė, kad žemė yra paveldėta, neturi reikšmės. Jeigu jaučiate, kad kiti vaikai yra neverti, kad paliktumėte jiems turtą, galite testamentu užrašyti viską dukteriai. Testamentą geriausiai būtų rašyti pas notarą, bet jeigu neturite tam reikalui pinigų, galite parašyti ir namie. Reikia, kad testamentą rašytų žmogus, kuris gerai moka testamentus rašyti. Testamentą turi pasirašyti trys liudininkai ir tas, kuris testamentą rašė. Be to, tamsta turi taip pat pasirašyti, o jeigu nemo-kate, tai už jus turi pasirašyti kas kitas. Svarbu, kad liudininkai nebūtų tamstai giminės. Dėl kluono paduokite sūnų teisman, o bylą tikrai laimėsite.

Kl. Kaip lenkų įstatymai žiūri į bendras viso sodžiaus rengiamas kūčias, bendrą Naujų Metų sutikimą ir vaikų eglutę, *J. K—nius.*

Ats. Valstybės įstatymai yra taip suredaguoti, kad nenumato atskirų, specialios rūšies susirinkimų, o kalba bendrai apie susirinkimus. Rengiant bendras kūčias ir t. t., reikia aiškinti, kad tas kūčias rengia tų namų šeimininkas, o kiti sodžiaus ūkininkai, ateidami į vaišes kaip svečiai, atsinešė ir savų valgių. Bendrų kūčių rengimą galima aiškinti religiniu papročiu ir tuomet į Valstybės įstatymus tas atsitikimas neįeis. Negalima tuomi aiškinti Naujų Metų sutikimo ir eglutės rengimo.

Kl. Turiu išnuomavęs nuo savo uošvio 36 metams žemės sklypą. Dabar, komasuojant mūsų sodžių, ar galėsiu šitą sklypą paimti atskirai nuo uošvio žemės. *Nuskriaustasis.*

Ats. Nuomos sutartis negali varžyti uošvio nuosavybės teisių. Nors tamsta ir nuomoji žemę, bet savininku yra uošvis, todėl per komasaciją visus tu sklypu susijusius reikalus tvarko uošvis ir jis pasirenka koloniją. Kai komasacija bus baigta, tamstos sutartis galios ir galėsi tokio pat dydžio sklypą iš uošvio kolonijos pasiimti.

Kl. Aš ir du mano mažieji vaikai sergame jau antri metai trachoma ir gydymės 1—2 kartus savaitėje pas gydytoją. Prašau duoti nurodymų, kaip gydyti trachomą naminiu būdu.

Ligotas.

Ats. Trachoma yra chroniška, ilga akių liga, kuri negydoma subiauroja akis ir galutinai žmogus nustoja regėti. Be to, trachoma yra labai limpama liga. Tamsta, pats sirgdamas, nesaugojai savo vaikų, vartojote bendrą rankšluostį, gulėjote ant tų pačių pagalvių (padušų), todėl ir vaikai apsikrėtė. Trachomos gydymas yra ne tik labai reikalingas, bet ir privalomas. Juo anksčiau pradėta gydyti trachoma, juo greičiau išgydoma. Gydymas trunka nuo kelių mėnesių iki dvejetainio metų. Gydyti gali tik gydytojas, nes jis kiekvieną kartą apžiūrėjęs mato, ar galima vartoti tie patys vaistai, ar reikia pakeisti. Be to, reikia mokėti atitinkamai išversti akies blakstienas ir žinoti, kaip patepti. Todėl nėra naminio trachomos gydymo būdo.

Patariame tamstai kantriai atsidėjus lankyti gydytoją, nors tai nepatogu ir užima daug laiko. Jei dar šeimoje yra sveikų narių, tai jie turi saugotis, kaip nurodyta knygelėje „Trachoma“.

Gyd.

Kl. Pas mus yra paprotys, išvežant numirėlį į kapą, kiti šeimos nariai bučiuoja numirėlio veidą ir rankas. Ar šis paprotys priimtinas, ypač ar galima bučiuoti mirusį apkrečiamomis ligomis.

Nuskriaustas.

Ats. Bučiuoti numirėlį ar sergantį apkrečiamomis ligomis yra labai pavojinga, ypač vidurių ir dėmėtąja šiltine, skarlatina, difterija, džiova ir kitomis. Galima bučiuoti iš tolo, nepaliečiant numirėlio kūno ir rūbų, vien tik dėl papročio. Bučiuojant lengviausia yra apsikrėsti limpama liga. Todėl šis paprotys yra neleistinas, jeigu aiškiai žinoma ir įtariama, kad ligonis mirė apkrečiama liga.

Gyd.

Daržininkų kooperatyvo „Žagrės“ veikimas (Valkinykų valsčiaus).

Kooperatyvas „Žagrė“ įsteigtas 1935 metais. Pradžioje daug teko jam pergventi sunkių valandų. Atsirado priešų, kurie keršto ar pavydo skatinami visokiais būdais kenkė jo vairuotojams, nesigailėdami melagingų kalbų ir pan. Kapitalas apyvartai labai buvo mažas, vos du šimtai auksinų, ir nebuvo prityrusių žmonių, kurie mokėtų tą darbą dirbti. Bet visi ūkininkai, kiek galėdami, buvo pasiryžę aukotis kooperatiniam darbui, kad tik gyvuotų jų bendromis jėgomis žibėtas žiburys, iš kurio ateityje daug

tikėjosi sulaukti: per savo kooperatyvą galės pirkti geresnės rūšies prekes ir pigesne kaina, nebus išnaudojami visokių tarpininkų. Jie ir neapsivylė. Kooperatyvo veikimas vis platesne vaga ėjo ir vystėsi. Ne vieną skatiką jo nariai sutaupė, gaudami dividendą arba didindami bendro fondo kapitalą. Jie suprato, jog patiems reikia imtis savo reikalus tvarkyti. Tiesa, daug buvo ir yra dar netobulumų. Apyvarta permaža, ji turėtų bent dvigubai padidėti.

Iki šio laiko neatitinkamoje vietoje buvo kooperatyvo krautuvė, bereikalingi buvo tarpusavio vaidai, trūko prityrusių darbininkų ir per maža buvo kontrolės. Bet dabartiniu laiku jau ruošiamas naujas butas krautuvei prie vieškelio, kuris jungia Valkinykus su šia apylinkė. Valdyba ir prižiūrėjimo taryba jau supažindinta su savo pareigomis ir stengiamasi iš savo tarpo pašalinti visus vaidu. Naujoje vietoje, geriau tvarkant kooperatyvą, turės pagyvėti ir jo veikimas. Tik reikia dar pardavėjas išlavinti, kad galėtų tinkamai atlikti savo darbą. Tai galima padaryti nusiuntus pardavėją praktikai į didesnį kooperatyvą arba užsirašius į korespondencinius kooperatinius kursus. Dabartinė prižiūrėjimo taryba ir valdyba yra gana veiklios ir energingos. Daug vargo sudaro paimtos kreditan sėklos iš Liet. Ūkio dr-jos 1934—35 metais. Likvidatorius, perėmęs šią draugiją, neištyręs dalykų, klaidingai reikalauja gražinti skolas.

Trumpais bruožais pavaizduotas Daržininkų bendrovės veikimas — skaičiais atrodo šitaip:

Apyvarta auksiniais				
1934 m. (9 mėn.)	1935 m.	1936 m.	1937 m.	1938 m. (9 mėn.)
3.374	9.246	8.861	13.241	7.816

Balansas 1938 m. VII 3 d.

AKTYVAS:

Judomasis turtas	170.—auks.
Kasa	228.35 „
Prekės	1529.58 „
Skolininkai	01 „
Pardavėjo trūkumas	51.37 „
Įvairūs skolininkai	678.56 „
Permokėta paskola	32.18 „
Viso	2690 05 auks.

PASIVAS:

Pajai	576.50 auks.
Visuotinis fondas	778.50 „
Indėliai	865.78 „
Privatūs pristatytojai	48 89 „
Pereinamos sumos	36.15 „
Pelnas iš vakarėlio	1.34 „
Tikras pelnas	82.45 „
Viso	2690.05 auks.

Naujos apyvartos mokesčio normos

Lenkijos Iždo Ministerijoje jau paruoštas vykdomasis parėdymas naujam apyvartos mokesčio įstatymui. Šis parėdymas pradės veikti nuo 1939 m. sausio 1 d. Kadangi naujas apyvartos mokesčio įstatymas atsisako imti mokesčius už verslo patentus (šviadectwa przemysłowe), todėl pats apyvartos mokestis bus nežymiai padidintas.

Pavyzdžiui, prekybos įmonės turės mokėti 1,25% nuo visos apyvartos. Iki šiol turėjo mokėti 1,2%. Pirkkliai, kurie neveda prekybinių knygų, turės mokėti, kaip ir iki šiolei, 1,7% nuo apyvartos.

Mažos pramonės įmonės, kurios per metus padaro tik iki 100 tūkstančių auks. apyvartos, turės mokėti 1½% nuo apyvartos. Didesnės pramonės įmonės turės mokėti 2,1%. Jeigu pramonės įmonės neveda knygų, tai turės mokėti net 3% nuo apyvartos.

Ekspedicijos įmonės turės mokėti 2,6% vietoje ligšiolinio 2,5%. Bankai mokės 1,8% vietoje 1,7%.

Taip vadinamo pramoninio perdirbimo verslai turės mokėti 3%. Visos kitos apyvartos mokesčio normos palieka nepakeistos.

Šios naujai pakeistos apyvartos mokesčio normos galios nuo 1939 m. sausio 1 dienos.

Kadangi 1939 metams paskutinį kartą dar reikės išpirkti verslo patentus, todėl sumokėta už patentą suma bus išdinių įskaityta į apyvartos mokestį. Vėliau verslo patentai bus visai panaikinti.

Mažosios amatų įmonės bus visiškai atleistos nuo apyvartos mokesčio. Bet šį reikalą sutvarkys atskiras parėdymas, kuris dabar yra ruošiamas Iždo Ministerijoje.

M.

Žemės ūkio gaminių kainos

Šių metų gruodžio 9 d., Vilniaus Javų - Prekių

Biržos pranešimu, buvo mokama už 100 kg auks.	
Rugiai	13.75—14.75
Kviečiai	19.00—20.50
Miežiai	14.50—15.50
Avižos	13.50—15.25
Sėmenys	45 50—46.00
Vikai	17.25—18.00
Lubinas (mėlynas)	9.00—9.50
Kvietinės sėlenos	10.00—10.50
Ruginės sėlenos	9.25—9.75
Sviestas 1 kg I rūšies urme	3.70
„ „ „ detal.	4.00
„ „ II rūšies urme	3.60
„ „ „ detal.	3.90
„ „ sūdytas urme	3.00
„ „ „ detal.	3.20
Kiaušinių 1 kg urme	2.00
„ „ „ detal.	2.20